

Μουσείων ... Περιηγήσεις

ΜΟΥΣΕΙΟ ΙΣΛΑΜΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ : ΜΑΙΡΗ ΜΠΕΛΟΓΙΑΝΝΗ - ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, Φιλόλογος, Δρ. Αρχαιολογίας

Πολύχρωμα κεραμικά σκεύη, εντυπωσιακά γυάλινα αντικείμενα, ευφάνταστα μπρούτζινα δημιουργήματα, εκπληκτικά ξυλόγλυπτα, μαρμάρινες ενεπίγραφες επιτύμβιες στήλες, πολύτιμα χαλιά και υφάσματα, μια αίθουσα υποδοχής, αριστουργηματικά κοσμήματα, όπλα σκαλισμένα με τέχνη και στολισμένα με πολύτιμους λίθους, ιδού ο άγνωστος εν πολλοίς κόσμος της λαγγωμένης ανατολής που παρουσιάζεται μοναδικά εμπρός στα μάτια του επισκέπτη, όταν αυτός περάσει τη γυάλινη θύρα του κομψού νεοκλασικού επί των οδών Αγίων Ασωμάτων 22 και Διπύλου 12, στην περιοχή του Κεραμεικού.

εν είμαστε ασυνήθιστοι στις εκπλήξεις που μας επιφυλάσσει κατά καιρούς το **Μουσείο Μπενάκη**. Ο οραματολάτης ιδρυτής του, ο ευεργέτης **Αντώνης Μπενάκης** (1873-1954), φαίνεται πως μπόλιασε με αστείρευτη έμπνευση όλους όσους περνούν τη βαριά σιδερένια εξώθυρα του πατρικού αθηναϊκού σπιτιού του, το οποίο ο ίδιος μετέτρεψε σε μουσειακό χώρο, για να εργαστούν σ' ένα από τα πιο ιδιαίτερα ελληνικά μουσειακά ιδρύματα που είναι ταυτόχρονα ο παλαιότερος μουσειακός οργανισμός ιδιωτικού δικαίου στη χώρα μας. Το Μουσείο Μπενάκη ιδρύθηκε το 1930 χάρη στη γενναία δωρεά της ανεκτίμητης σε αριθμό και σε ποιότητα αντικειμένων συλλογής

Αίθουσα υποδοχής με μαρμαροθετημένο δάπεδο από αρχοντικό του Καΐρου. 17ος αι. Ξύλινα καφασωτά και γύψινα βιτρό με πολύχρωμα γυαλιά. Αίγυπτος, 15ος-18ος αι. Ιζνικ, γύρω στο 1525. Ιχθυόσχημο σκεύος, πιθανόν κρηοπήγιο.

Μεγάλη κούπα από τη Σαμαρκάνδη με παραστάσεις "σιμούργκ", μυθικών πτηνών της προϊσλαμικής ιρανικής παράδοσης.

του αλεξανδρινού Αντώνη Μπενάκη. Στη συνέχεια αναρίθμητοι ήταν οι δωρητές, επώνυμοι και ανώνυμοι, οι οποίοι με τις προσφορές τους συμπληρώνουν τα κενά των επιμέρους συλλογών, ολοκληρώνουν μικρότερες εκθετικές ομάδες κι ενισχύουν το ερευνητικό έργο και το χαρακτήρα του Μουσείου κάνοντάς το ικανό να απαντά ολοένα και πιο δυναμικά στις προκλήσεις της εποχής με έργα που μας κάνουν υπερήφανους παγκοσμίως.

Από τις 26 Ιουλίου 2004, οπότε εγκαινιάστηκε το νέο "παιδί" του Μουσείου Μπενάκη, το **Μουσείο Ισλαμικής Τέχνης**, έως σήμερα, τα σχόλια κυρίως από Έλληνες και ξένους ειδήμονες είναι ιδιαίτερος κολακευτικά. "Το αίτημα της μελέτης και της καλύτερης δυνατής αξιοποίησης των ισλαμικών συλλογών του Μουσείου διατυπώθηκε το 1976 με την πεποίθηση ότι το περιεχόμενό τους θα πρέπει να γίνει ευρύτερα γνωστό, με τη συναίσθηση ότι η αξία τους είναι και γενικότερα καθοριστική για τη γνώση του ισλαμικού πολιτισμού και με ειδικότερο στόχο την προώθηση των ισλαμικών σπουδών στην Ελλάδα. Η συστηματική επιστημονική επεξεργασία τους άρχισε το 1980 και οφείλει πολλά στη γνωστή ισλαμολόγο Ελένη Φίλωνος, η οποία εξέδωσε τον πρώτο μνημειακό τόμο από μια προγραμματισμένη σειρά καταλόγων με το σύνολο του υλικού. Κατά το διάστημα που μεσο-

λάβησε από το 1980 έως σήμερα η ιδιαίτερα συχνή παρουσία αντικειμένων από τις ισλαμικές συλλογές του Μουσείου Μπενάκη σε σημαντικές διεθνείς εκθέσεις εδραίωσε στη συνείδηση των ειδικών αλλά και του ευρύτερου κοινού τη σημασία του υλικού που βρίσκεται αποθησαυρισμένο στην Ελλάδα. Η εκπροσώπηση του Ιδρύματος στους μεγάλους μουσειακούς οργανισμούς της Γαλλίας και της Ισπανίας, της Ιταλίας και της Ρωσίας, της Ολλανδίας, της Γερμανίας και των Η.Π.Α. είναι πλέον τακτική. Το 2002 ως ανταπόδοση για την επικοινωνιακή του πολιτική το Μουσείο Μπενάκη φιλοξένησε τη θεαματική έκθεση "Glass of the Sultans" με 140 περίπου αριστουργηματικά δείγματα της ισλαμικής υαλουργίας του 7ου-19ου αι. απ' όλο τον κόσμο. Για την έκθεση αυτή, η οποία είχε ήδη παρουσιαστεί στο Corning Museum of Glass και το Μητροπολιτικό Μουσείο της Νέας Υόρκης, επελέγη ως μόνος ευρωπαϊκός σταθμός η Αθήνα" αναφέρει χαρακτηριστικά ο διευθυντής του Μουσείου Μπενάκη, **Άγγ. Δεληβοριάς**.

Η πρώτη έκπληξη που περιμένει τον επισκέπτη του Μουσείου Ισλαμικής Τέχνης προέρχεται από το κτιριακό συγκρότημα που στεγάζει το θησαυρό των 1500 περίπου εκθεμάτων (ολόκληρη η συλλογή αριθμεί περί τα 10.000 αντι-

κείμενα). Ο ευπατρίδης **Λάμπρος Ευταξίας** δώρισε, εν ζωή ακόμα, το θαυμάσιο συγκρότημα που αποτελείται από δύο κτίρια, ένα τριώροφο κι ένα διώροφο, τα οποία συνυπάρχουν σε οικόπεδο επιφανείας 790,99 τ.μ.

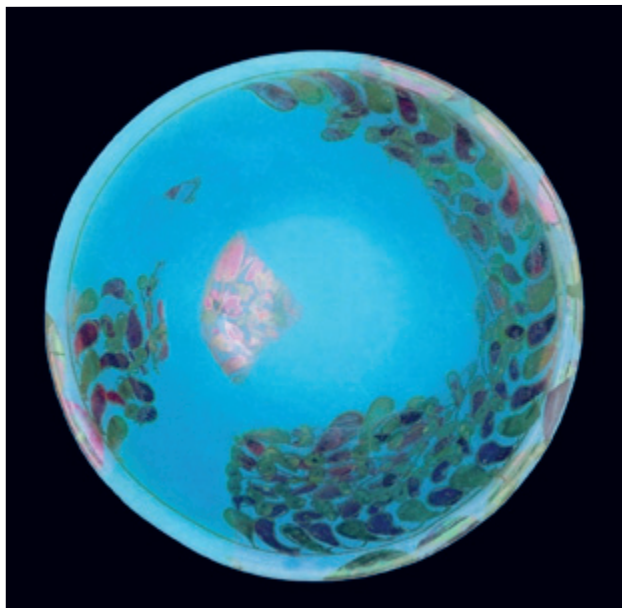
Η αριστοκρατική όψη τους με τα εκπληκτικά μπαλκόνια που φέρουν όμορφα σκαλιστά φουρούσια και περίτεχνα σιδερένια κιγκλιδώματα προδιαθέτει θετικά τον επισκέπτη που

Τμήμα του Θεμιστόκλειου Τείχους μπορεί να θαυμάσει ο επισκέπτης στο υπόγειο του Μουσείου. (αριστερά)

Ιράκ ή Αίγυπτος, 10ος αι. Πιάτο με ζωγραφισμένο διάκοσμο από μελιτζανί και χρυσό μεταλλικό χρώμα που φέρει γαλάζια εφύαλωση. Η κεραμική τέτοιου τύπου είναι σπάνια.

Αίγυπτος, 10ος-11ος αι. Από τον 10ο αι. εικονίζονται σχηματοποιημένες ανθρώπινες μορφές σε σκηνές από την ανακτορική ζωή. Οι παραστάσεις είναι επηρεασμένες από την ελληνορωμαϊκή παράδοση, η οποία αναβιώνει στην Αίγυπτο κατά τη φατιμωδική εποχή.

Αίγυπτος, 8ος-9ος αι. Κανάτια με περίπλοκη λαβή που κοσμεύεται με διάτρητο κιβωτιόσχημο στοιχείο.

έχει, είναι αλήθεια, μεγάλες απαιτήσεις ιδιαίτερα εάν έχει επισκεφτεί το Μουσείο Μπενάκη, ένα από τα ωραιότερα νεοκλασικά κτίρια της Αθήνας.

Η δεύτερη έκπληξη περιμένει τον επισκέπτη στο χώρο του υπογείου, καθώς αντικρίζει από ένα κατάλληλα διαμορφωμένο εξώστη ένα τμήμα του Θεμιστόκλειου τείχους που πρόσφερε προστασία και αυτοπεποίθηση στους πολίτες της αρχαίας Αθήνας. Οι αδρόι ογκόλιθοι του πανίσχυρου τείχους εντυπωσιάζουν και συγκινούν μαζί, καθώς ανακαλούν στη μνήμη το παρελθόν της ένδοξης πόλης, το οποίο, τύχη αγαθή, μπορεί να συνυπάρχει με το παρόν. Οι έκπληξεις βεβαίως συνεχίζονται σε κάθε μία από τις τέσσερις, χρονολογικά διευθετημένες, αίθουσες με τα εκατοντάδες αντικείμενα που αν μη τι άλλο δείχνουν πως κάποιιοι, εκεί, στην Ανατολή τα μέρη, βίωσαν καθημερινά το παραμύθι των χιλίων και μιας νυχτών. Αναρωτιέμαι, πριν διαβώ το κατώφλι της πρώτης αίθουσας με τα αντικείμενα από τον 8ο μέχρι τον 12ο αι., τι γνωρίζω από τον κόσμο του Ισλάμ. Όχι πολλά, συνειδητοποιώ. Γνωρίζω τους Σελτζούκους, τους Μαμελούκους και τους Οθωμανούς από τα χρόνια του σχολείου. Οι Σελτζούκοι έζησαν στη Συρία, το Ιράκ και την Περσία από το 1038-1307. Οι Μαμελούκοι

στην Αίγυπτο και τη Συρία από το 1250-1517 και οι Οθωμανοί από το 1290-1922 στην Τουρκία. Ακούω για Ουμαγιάδες (661-750), για Αββασίδες (750-1258), για Ουμαγιάδες της Ισπανίας (755-1031), για Τουλουνίδες, για Φα-τιμίδες (969-1171), για Αγιουβίδες (1171-1250), για Τιμουρίδες (1370-1506), για Σαφαβίδες (1506-1722) και για Κατζάρους (1779-1924) και μολονότι είναι καταγεγραμμένοι στους εξαιρετικά κατατοπιστικούς χάρτες, μπερδεύομαι. Συνειδητοποιώ πόσο δίκιο είχε η κ. Μωραΐτου, η επιστημονική υπεύθυνος του Μουσείου και ξεναγός μου σ' αυτό το ταξίδι στο χώρο και στο χρόνο, όταν στην ερώτησή μου για το ποιοι είναι οι στόχοι του Μουσείου μου είπε πως είναι κυρίως η ανάδειξη της συλλογής του Αντ. Μπενάκη, αλλά η καλλιτεχνική της πλευρά και όχι τόσο η παιδευτική, καθώς η ιστορία της ισλαμικής τέχνης είναι πολύπλοκη και το να "βομβαρδιστεί" ο επισκέπτης με εκτενείς αναφορές και μεγάλα κείμενα δεν εξυπηρετούσε κανένα σκοπό. Υπάρχουν βέβαια επεξηγηματικές πινακίδες που βοηθούν τον επισκέπτη παράλληλα με την αισθητική απόλαυση να αποκτήσει τις πρώτες γνώσεις

Κούπα από τη Νισαπούρ με περιστρεφόμενα πουλιά σε απομίμηση αγγείων ζωγραφισμένων με μεταλλικά χρώματα, που εισάγονταν από τη Βαγδάτη.

Υεμένη, 10ος αι. Ύφασμα. Χαρακτηριστικά προϊόντα της τέχνης της Υεμένης είναι τα υφάσματα ικάτ με ρυθμικά επαναλαμβανόμενο γραμμικό σχέδιο, αποτέλεσμα ειδικής βαφής. Η κεντημένη επιγραφή φέρει απόσπασμα από το πρώτο κεφάλαιο του Κορανίου.

θος. Εκτίθεται στο κέντρο της προθήκης και αναμφίβολα ξεχωρίζει από τα υπόλοιπα, εξίσου ενδιαφέροντα, κεραμικά, τα οποία είναι διαφορετικών περιόδων από τον 9ο - 12ο αι. Στα περισσότερα, κυρίως της περιόδου των Φατιμίδων (11ου-12ου αι.), μπορώ να διακρίνω ανθρώπινες μορφές που απεικονίζουν τη ζωή στην αυλή των ανακτόρων. Μουσικοί, δαμαστές ζώων, άνθρωποι που πίνουν, κυριαρχούν ως θέματα σ' αυτά τα πανέμορφα κεραμικά πιάτα.

Στην επόμενη προθήκη θαυμάζω τα έργα μεταλλοτεχνίας τα προερχόμενα από την Αίγυπτο και το Ιράν (7ος - αρχές 13ου αι.). Κα-νάτια, λυχνάρια, δίσκοι, γουδιά, όλα εξαιρετικά λεπτοδουλεμένα, δείχνουν με την

που θα αποτελέσουν στη συνέχεια κίνητρο για περαιτέρω έρευνα και μελέτη, αν ενδιαφερθεί. Το πρώτο αντικείμενο που εκτίθεται στην πρώτη αίθουσα είναι μια μαρμαρίνη επιτύμβια στήλη με ανάγλυφη διανθισμένη κουφική επιγραφή που μνημονεύει τον αλ - Χασάν που πέθανε την τρίτη μέρα του Ραμαζανίου του έτους Εγίρας 249 (Αίγυπτος 863). Στην αίθουσα αυτή εκτίθενται κι άλλες επιτύμβιες στήλες από την Αίγυπτο (9ου αι.) και την Υεμένη (11ου αι.). Ακολουθεί η προθήκη με τα κεραμικά σκεύη τα διακοσμημένα με μεταλλικά χρώματα. "Η τεχνική αυτή ξεκίνησε από το Ιράκ τον 9ο αι. Θα μου πει η κ. Μωραϊτού. Για τη διακόσμηση των κεραμικών χρησιμοποιήθηκαν οξειδία μετάλλου, τα οποία κάτω από ειδικές συνθήκες όπτησης απέκτησαν τη στιλπνή επιφάνεια που θυμίζει μέταλλο". Με εντυπωσιάζει ένα εξαιρετικά σπάνιο δείγμα κεραμικού με μεταλλικό χρώμα σε γαλάζιο βά-

ποικιλία των σχημάτων και των διακοσμητικών θεμάτων τους τη σημασία που έδιναν οι λαοί του Ισλάμ στην τέχνη της κατασκευής μεταλλικών σκευών. Βέβαια δεν έχουν διασωθεί πολλά αντικείμενα από ασημί και χρυσό, μολονότι ήταν διαδεδομένα, γιατί όταν υπήρχε ανάγκη χρημάτων τα έλιωναν και τα έκαναν νομίσματα. Πάρα πολλά όμως ήταν τα μπρούντζινα σκεύη, τα οποία με τα χρόνια έγιναν είδος πολυτε-λείας με ένθετες λεπτομέρειες από άλλα μέ-ταλλα, διαφορετικού χρωματισμού που θύμι-ζαν τα βαρύτιμα ασημένα και χρυσά.

Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζουν αναμφίβολα τα ξυλόγλυπτα αντικείμενα από την Αίγυπτο (9ος-12ος αι.) που εκτίθενται στην προθήκη που ακολουθεί. Το ξύλο, όπως μαθαίνουμε, αποτελούσε πολύτιμο υλικό στην Ανατολή λόγω της έλλειψής του. Γι' αυτό και η τέχνη της ξυλογλυπτικής είχε αναχθεί σε πολύ σπουδαία υπόθεση που απαιτούσε πολλές ικανότητες, φαντασία και μεράκι. Οι τεχνίτες με τον καιρό έγιναν ξακουστοί μάστορες που σκάλιζαν το ξύλο επιδέξια και το στόλιζαν με φιλντισι, ελεφαντοστό κ.ά. Τα έργα τους ήταν ξεχωριστά, όπως αυτή η δίφυλλη θύρα από το Ιράκ (μέσα του 8ου αι.), η διακοσμημένη με το λεγόμενο "δένδρο της ζωής" ανάμεσα σε πυκνά φυλλώματα. Πολύ σημαντικό ρόλο στα έργα ξυλογλυπτικής έπαιζαν οι επιγραφές με αποσπάσματα προερχόμενα κυρίως από το Κοράνι. Υπάρχουν έξι διαφορετικές μορφές επιγρα-φών. Αξιολογότετη είναι η "διανθισμένη" επι-γραφή (εδώ τα γράμματα τελειώνουν σε φύλ-λα) που εμφανίζεται στην Αίγυπτο τον 10ο αι. Η επόμενη στάση έχει το όνομα: υφαντική.

Σπουδαίο κεφάλαιο στη ζωή των λαών του Ισλάμ παίζουν τα χαλιά και τα υφάσματα. "Η υφαντουργία ήταν ιδιαίτερα αναπτυγμένη στον αραβικό κόσμο και τα υφάσματα ήταν είδη πολυτελείας, ακούω την κ. Μωραΐτου να μου λέει. Τα εργαστήρια ήταν ελεγχόμενα από το χαλίφη και κάθε χρόνο παράγγελε υφάσματα με επιγραφές που περιείχαν ύμνους στο θεό, αποσπάσματα από το Κοράνι και φυσικά ανέφεραν και το όνομα του χαλίφη. Αυτά τα υφάσματα συνήθως τα δώριζε σε διπλωμάτες, πρέσβεις και αυλικούς". Τα θαυμάσια υφάσματα με τα υπέροχα διακοσμητικά σχέδια που δίνουν την εντύπωση κύματος προέρχονται από την Υεμένη και είναι του 10ου αι. Ονομαστά είναι τα ανατολίτικα χαλιά που κάνουν ακόμα πιο παραμυθένιο τον κόσμο της ανατολής. Με χρώματα και σχέδια που τα κάνουν να μοιάζουν μαγικά τα χαλιά ταξιδεύουν όλους τους ανθρώπους. Η αφθονία τους στον κόσμο του Ισλάμ δεν μπορεί να μην έχει σχέση και με το γεγονός της χρήσης τους στα τζαμιά. Στους ιερούς αυτούς χώρους προσευχής η επίπλωση είναι ελάχιστη. Μοναδικά διακοσμητικά στοιχεία είναι κυρίως οι καντήλες που κρέμονται από την οροφή και τα χαλιά που είναι στρωμένα στο δάπεδο. Πληθώρα χαλιών με ανάκατα σχέδια αλλά με την ίδια αγάπη και

Άποψη της αίθουσας II εκεί όπου ξετυλιγεται η τέχνη των λαών του Ισλάμ .

απαντά στα κοπτικά κεραμικά του 5ου-7ου αι. Η ματιά μου καθλώνεται για ώρα πάνω σε μια κούπα από τη Νισαπούρ (αρ. έκθ. 29) με μοναδικό διάκοσμο μια απέριτη κουφική ευχετική επιγραφή. Μοιάζει με έργο μοντέρνας τέχνης, ίσως γι' αυτό ξεχωρίζει από τα υπόλοιπα. Εξαιρετικής τέχνης είναι και μια μεγάλη κούπα από τη Σαμαρκάνδη που φέρει παραστάσεις "σιμούργκ". Έτσι ονομάζονται τα μυθικά πτηνά της προϊσλαμικής ιρανικής παρά-

Ιράν, 12ος αι. Ενεπίγραφο λίθινο μιχράμπ με παράσταση κρεμαστής καντήλας τεμένους. Η επιγραφή πάνω στο πεταλόσχημο τόξο αρχίζει με την επίκληση "Εις το όνομα του Θεού του Πολυεύσπλαχνου, του Ελεήμονα", με την οποία αρχίζουν τα κεφάλαια του Κορανίου. (αριστερά)

Ιράν, 11ος-12ος αι. Κούπα με διάκοσμο μινάι. Απεικονίζεται ηγεμόνας καθισμένος οκλαδόν να πλαισιώνεται από έφιππους άνδρες.

Κασάν, 12ος αι. Κεραμικά ζωγραφισμένα με μεταλλικά χρώματα, από το σημαντικό αυτό περσικό κέντρο κεραμουργίας.

Αίγυπτος, 1320-1330. Υδροχόη που ανήκε σε ανώνυμο αξιωματούχο του σουλτάνου Μουχάμαντ ιμπν Καλαούν (1294-1341 με διακοπές).

μεράκι φτιαγμένα. Και φυσικά με τις απαραίτητες ευχές από το Κοράνι. Αξιωματιάζονται είναι το ψάθινο χαλί με ευχές για τον κάτοχό του από την Τιβεριάδα, ένα σπουδαίο κέντρο υφαντικής του 10ου αι., όπως γνωρίζουμε από τις πηγές.

Ακολουθούν διάφορα αντικείμενα καθημερινής χρήσης που ξεδιπλώνουν πτυχές της καθημερινότητας του απλού αλλά συγχρόνως εφευρετικού ανθρώπου: σφραγίδες άρτου για τις γιορτές, φίλτρα που τοποθετούνταν σε κανάτες για το νερό, λυχνάρια, σκεύη για το ζέσταμα του φαγητού και διάφορα άλλα ενδιαφέροντα δημιουργήματα. Στην τελευταία προθήκη με έργα κεραμικής από το Ιράν και την Αίγυπτο 10ου-12ου αι. στέκομαι αρκετή ώρα. Με συναρπάζει η εγχάραξη που αποτελεί κοινό τρόπο διακόσμησης των κεραμικών του μεσαιωνικού κόσμου από την ανατολική Μεσόγειο έως την Κεντρική Ασία. Η καταγωγή της τεχνικής ίσως να είναι προϊσλαμική, καθώς

δοσης (αρ. έκθ. 14). Το ίδιο πανέμορφο είναι και η κούπα από τη Νισαπούρ με τα περιστρεφόμενα πουλιά σε απομίμηση αγγείων (αρ. έκθ. 15). Θαμπωμένη από την υψηλή τέχνη των πρώτων αιώνων ζωής του ισλαμικού κόσμου ανεβαίνω τα σκαλοπάτια που οδηγούν στη δεύτερη αίθουσα, εκεί όπου ξετυλίγεται η τέχνη των λαών του Ισλάμ που έδρασαν από τον 12ο-16ο αι. Κυριαρχούν τα κεραμικά, με πρώτα τα κεραμικά των Σελτζούκων, τουρκικών φύλων που κατέλαβαν το Ιράν, το Ιράκ και τη Συρία κι επιχείρησαν να κυριεύσουν και τα εδάφη της βυζαντινής αυτοκρατορίας. Ενθουσιάζει το τρκουάζ χρώμα που χρησιμοποιείται κατά κόρον και το οποίο έχει κληρονομηθεί από την προϊσλαμική Περσία. *"Την εποχή αυτή παρατηρείται μια καλύτερη ποιότητα του πηλού που γίνεται πιο λεπτός και πιο ευκολοδούλευτος"* με πληροφορεί η κ. Μωραϊτου. Στη διακόσμηση των κεραμικών κυριαρχούν τα αραβουργήματα και οι ανθρώπινες μορφές, θέματα που παρατηρούμε και στα χειρόγραφα της εποχής. Αναμφίβολα πρόκειται για αριστουργήματα και ως προς την τεχνική κατασκευής και κυρίως ως προς τις λεπτομέρειες.

Πανέμορφα είναι και τα έργα κεραμικής από την Αίγυπτο και τη Συρία που χρονολογούνται στα τέλη του 13ου-14ου αι. Την προσοχή μου ελκύουν η κούπα με την πράσινη εφυάλωση (αρ. έκθ. 11), ένα λυχνάρι στο σχήμα αουραίου (αρ. έκθ. 17) και μια κούπα με κυανό και λευκό διάκοσμο (αρ. έκθ. 20).

Σε άλλη προθήκη είναι συγκεντρωμένα ωραιότερα έργα μεταλλοτεχνίας με ένθετο διάκοσμο προερχόμενα από το Ιράν, τη Συρία, την Τουρκία και την Αίγυπτο (13ος-15ος αι.). Με εντυπωσιάζουν οι μεγάλες λεκάνες και για το μέγεθος αλλά κυρίως για τη διακόσμησή τους. Είναι προφανές πως στόλιζαν κάποιο ανάκτορο. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχουν αναμφίβολα ο αστρολάβος και το τεταρτοκύκλιο. Ακολουθούν σε άλλη προθήκη κεραμικά με εκπληκτικό τρκουάζ χρώμα και γαλαζοπράσινη εφυάλωση και σε άλλη έργα κεραμικής από το Ιράν (12ος-αρχές 13ου αι.). *"Τα περσικά κεραμικά παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία διακοσμητικών τεχνικών από τα απλά μονόχρωμα σκεύη έως τα σύνθετα αγγεία με ζωγραφικό διάκοσμο"* διαβάζω στην ενημερωτική πινακίδα.

Απερίγραπτα όμορφα είναι τα κεραμικά από το

Άποψη της αίθουσας III. Αναπαράσταση της αίθουσας υποδοχής από ένα σπίτι του Καΐρου που χρονολογείται στον 17ο αι.

Κασάν. "Από το σημαντικότερο αυτό κέντρο κεραμουργίας προέρχεται ένας αριθμός ενεπίγραφων έργων όπου οι κεραμουργοί αναφέρονται με την προσωνυμία "αλ-Κασανί", δηλαδή από το Κασάν. Παριστάνονται καθιστές μορφές και ιππείς που συμβολίζουν εικονογραφικά την αυλική ζωή" θα μου πει η κ. Μωραΐτου. Σίγουρα το πιο όμορφο είναι αυτό με το φτερωτό άλογο που θυμίζει τον Πήγασο, αστρολογικό σύμβολο (αρ. έκθ. 17).

Λίγο πριν αφήσω τη δεύτερη αίθουσα αφήνω τη ματιά μου να πλανηθεί στο χώρο. Στο κέντρο δεσπόζει ένα ορειχάλκινο κηροπήγιο με διάκοσμο από ένθετο ασήμι και χρυσό έργο του μάστορα Αλή από τη Μοσούλη. Χρονολογείται στο 1317/18.

Α! να κι ένα λίθινο μικράμπ με διανθισμένη κουφική επιγραφή. Το μικράμπ είναι μια αψίδα σε έναν τοίχο του τζαμιού που δείχνει προς την κατεύθυνση της Μέκκας. Διευκολύνει έτσι τους πιστούς μουσουλμάνους, οι οποίοι στρέφονται σ' αυτό ακριβώς το σημείο για να προσευχηθούν.

Πολύ πρωτότυπη είναι η τρίτη αίθουσα. Εδώ ο επισκέπτης χαλαρώνει καθώς καθισμένος μπορεί να θαυμάσει μια αίθουσα υποδοχής από ένα σπίτι του Καΐρου που χρονολογείται στον 17ο αι. Κλείνουμε για λίγο τα μάτια και όταν τα ανοίξουμε πάλι έχουμε μεταφερθεί στο χθες τέσσερις αιώνες πριν. Ο αφέντης του αρχοντικού ανοίγει την πόρτα και μας υποδέχεται σ' αυτή την ωραία αίθουσα με το απαραίτητο σιντριβάνι στη μέση που δροσίζει το χώρο και δημιουργεί συναίσθημα ευεξίας και ηρεμίας. Αριστουργηματικά πλακάκια στο δάπεδο και καφασωτά παράθυρα δεν αφήνουν αμφισβήτηση για το ότι πρόκειται για μουσουλμανικό σπίτι.

Παρατηρώ με προσοχή τα υφάσματα. Είναι οθωμανικά και προέρχονται από την Κωνσταντινούπολη. Θαυμάσια δουλειά έχει γίνει από τις υφάντρες ή τους υφαντές που φαίνεται πως υπάκουσαν στη δέσμευση των φυτικών θεμάτων που κυριαρχούν και στην κεραμική της περιόδου. Το μακρύ κόκκινο ύφασμα είναι από καφτάνι, υπάρχει δε ένα ίδιο και στην Κωνσταντινούπολη αλλά σε μπλε χρώμα. Ένα άλλο χαρακτηριστικό της τρίτης αίθουσας είναι τα κεραμικά "ιζνίκ", τα προερχόμενα από τη Νίκαια. Είναι φανερό πως η επιρροή τους ήταν

έντονη στη νήσο Ρόδο, διότι τα ροδίτικα είναι σχεδόν ίδια. Σε μια πρώτη φάση τα κεραμικά "ιζνίκ" είχαν μπλε και άσπρο διάκοσμο. Αργότερα προστίθενται το τirkουάζ, το πράσινο, το μωβ, το κόκκινο. Όλα όσα εκτίθενται είναι καταπληκτικά, δεν πρέπει όμως να ξεχνάμε ότι ήταν πιάτα καθημερινής χρήσης για το παλάτι ή για την υψηλή κοινωνία.

Οδηγώ τα βήματά μου στην προθήκη που περιέχει αντικείμενα των δερβίσηδων, μια κάληψη ζητιανιάς των απόλυτα αφοσιωμένων στο θεό, αντικείμενα τελετουργικά αλλά και αντικείμενα του καλλιγράφου, μιας και ο καλλιγράφος είχε πολύ σημαντική θέση στη μουσουλμανική κοινωνία. Ψαλίδια, μαχαίρια, καλαμοθήκες, με-λανοδοχεία, η σφραγίδα του βιβλιοδέτη αλλά και βιβλία καταστόλιστα

φέρνουν από το παρελθόν τον ψίθυρο μιας μεγάλης τέχνης. Στην ίδια προθήκη παρατηρώ επίσης κούπες "μαγικές" κατά της βασκανίας αλλά και χειρουργικά εργαλεία.

Η τελευταία αίθουσα περιέχει αντικείμενα από τον 18ο και 19ο αι. Η προθήκη στα δεξιά περιέχει έργα κεραμικής από την Κιουτάχεια (18ος αι.). Είναι καμωμένα από πολύ λεπτό πηλό κι έχουν μικρά συνήθως σχήματα. Η διακόσμησή τους στηρίζεται στις ανθρώπινες μορφές: θαυμάσιες καρικατούρες, όπως αυτός που κουβαλά κρέατα ή οι όμορφες δεσποσύνες της εποχής.

Στις επόμενες προθήκες εκτίθεται η πολύ σπουδαία συλλογή της κοσμικής αλεξανδρινής Αργίνης Σαλβάγου, αδελφής του Αντ. Μπενάκη. Πρόκειται για πολυάριθμα κοσμήματα με

Άποψη της αίθουσας IV. Προθήκη με αντικείμενα που αποτελούν εξοπλισμό μάχης και στρατιωτικών παρελάσεων. Εντυπωσιακά τα κωνικά κράνη.

Κωνικά κράνη σε σχήμα κεφαλοδεσμού (τουρμπάνι) με κάθετες αυλακώσεις που μιμούνται τις πτυχώσεις του υφάσματος. Τουρκία, 16ος αι.

διακόσμηση σμάλτου, ναργιλέδες, ποτήρια, αυγοθήκες, δακτυλήθρες, ψαλιδάκια κ. ά.

Εξαιρετικά σημαντικές οι μικρογραφίες από το "Βιβλίο των Βασιλέων" αλλά και τα πλακίδια τοίχου συγκεντρώνουν βλέμματα θαυμασμού, όπως πρόσεξα. Προέρχονται από την επένδυση του θερινού ανακτόρου των οθωμανών σουλτάνων στην Αδριανούπολη (β' μισό 16ου αι.). Το ανάκτορο υπέστη σημαντικές καταστροφές το 1887/8 κατά τη διάρκεια ρωσικής κατοχής της πόλης και τα πλακίδια διασκορπίστηκαν σε ιδιωτικές συλλογές και Μουσεία της Δυτικής Ευρώπης.

Ακολουθούν αντικείμενα που σχετίζονται με τον πόλεμο. Πυροβόλα και αγχέμονα όπλα από την Τουρκία, το Ιράν, την Αραβία και τα Βαλκάνια. Γιαταγάνια με καλύβδινες λάμες και επιχρυσωμένες λαβές με κοράλλι, καριοφίλι με ξύλινο κοντάκι που φέρει φυτική θέματα και ζώα, μαχαίρια και σπαθιά δαμασκηνιά δείχνουν πως ακόμα και στον πόλεμο βασιλεύς και ευγενείς

Κιουτάχεια, 18ος αι. Πιάτο με παραστάσεις γυναικείων και ανδρικών μορφών με τα χαρακτηριστικά ενδύματα της εποχής. Β' μισό 18ου αι. Μικρογραφίες με παρόμοιες μορφές κυκλοφορούσαν στην αγορά της Κωνσταντινούπολης προορισμένες κυρίως για Ευρωπαίους αγοραστάτες, που τις αναπαράγουν στα γνωστά λευκώματα ενδυμασιών. Η εικονογραφία τους απηχεί τις μικρογραφίες των λευκωμάτων της οθωμανικής αυλής.

πρέπει να ξεχωρίζουν.

Ακολουθούν τα Σιπτικά λάβαρα λιτανείας που χρησιμοποιούνταν στη θρησκευτική εορτή της Ασούρα, ημέρα πένθους για το θάνατο του Χουσεΐν (Ιράν 18ος-19ος αι.) και οι αλυσιδωτοί χιτώνες με τα καλύβδινα ελάσματα, για να προστατεύονται ο θώρακας και η μέση του πολεμιστή (Τουρκία 16ος αι.).

Στην τελευταία προθήκη εκτίθεται πάλι εξοπλισμός μάχης και στρατιωτικών παρελάσεων από την Τουρκία και το Ιράν (16ος-19ος αι.). Την προσοχή μου τραβούν τα κωνικά κράνη. Αυτά με κάνουν να θυμηθώ πόσο σημαντικό κεφάλαιο ήταν για τους μουσουλμάνους ηγεμόνες ο ισχυρός στρατός. Βαθύτατα εντυπωσιασμένη από τα έργα Ισλαμικής Τέχνης, τα οποία αγνοούσα, ανέβηκα στον τελευταίο όροφο όπου γνώριζα ότι υπάρχει ένα μικρό καφέ. Εδώ με περίμενε το επιστέγασμα των εκπλήξεων. Μια ονειρεμένη εικόνα της Αθήνας. Σε πρώτο πλάνο ο Κεραμεικός με τις πύλες της αρχαίας πόλης και το Πομπείο. Δεξιά το Γκάζι και η Ιερά Οδός. Το σήμερα και το χθες. Αριστερά, πίσω από τις κεραμοσκεπές, ξεπροβάλλει δειλά ο ναός του Ηφαίστου. Και στο βάθος απλώνεται η κυματιστή γραμμή των λόφων, των πιο χαριτωμένων και των πιο φορτωμένων ιστορικά που έγιναν ποτέ: ο λόφος της Ακρόπολης, του Φιλοπάππου, της Πνύκας και των Νυμφών. Ένα ποίημα!

Είμαι βέβαιη πως ο Αντ. Μπενάκης που είχε έγκαιρα αντιληφθεί και αποδεχθεί τους στενούς δεσμούς του ελληνικού με τον ισλαμικό κόσμο, αποτέλεσμα της κοινής γεωγραφικής θέσης και της συχνά παράλληλης ιστορικής τους πορείας, θα ήταν περήφανος για την εκπληκτική δουλειά που έχει συντελεσθεί στο Μουσείο Ισλαμικής Τέχνης!

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ την κα. **Μίνα Μωραΐτου**, επιστημονική υπεύθυνη του Μουσείου Ισλαμικής Τέχνης για την ξενάγηση και τις χρήσιμες πληροφορίες και το Μουσείο για το φωτογραφικό υλικό που ευγενώς μας παραχώρησε.

♦ Μουσείο Ισλαμικής Τέχνης:

Διπύλου και Ασωμάτων, Κεραμεικός.
Τηλ 210-3251311-4. Ώρες Λειτουργίας: Τρ. - Κυρ.
9.00 π.μ.-15.00 μ.μ., Τετ. 9.00 π.μ. - 21.00 μ.μ.

ελαιώνας

ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ

ελαιώνας

Στέφανος και Μαρίνα Βαλλή
Ροβιές Ευβοίας Τ.Κ. 34005
τηλ. 22270 71619, 693 6887902
e-mail: eleonas@hol.gr
www.eleonashotel.com

Μια εναλλακτική ταξιδιωτική πρόταση

ΒΑΤΕΡΗ

ΑΓΡΟΤΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΞΕΝΩΝΑΣ

Η Βατερή λειτουργήσει για πρώτη φορά τον Ιανουάριο του 1998 και διαθέτει συνολικά 10 δωμάτια, από τα οποία προς το παρόν λειτουργούν τα 6, με προοπτική να λειτουργήσουν και τα υπόλοιπα, οπότε η συνολική δυναμικότητα θα υπερβεί τα 30 άτομα. Η μονάδα περιβάλλεται από ελαιώνα 20 στρεμμάτων, που περιλαμβάνει κι ένα μικρό αμπελάκι. Γύρω από τις κτιριακές εγκαταστάσεις υπάρχουν πέργκολες και υπαίθρια καθιστικά για χαλάρωση και απόλαυση της θέας και της φύσης. Υπάρχουν εγκαταστάσεις παιδικής χαράς, γήπεδα τένις και μπόσκετ, καθώς και ποδήλατα ορεινών διαδρομών.

Λίμνη Ευβοίας
Τηλ. 22270 / 32493-4

